Lidia PRISAC

ISTORIA MEDICINEI LA FEMININ: PROFESOR UNIVERSITAR NATALIA GHEORGHIU (1914–2001)

Preliminarii. Există destine care (fără a fi în totalitate cunoscute) ne permit familiarizarea cu dezvoltarea unui anumit domeniu. În acest sens, chirurgul Natalia Gheorghiu, cu studii în domeniul medicinei obținute la Universitatea din Bucureşti, a fost primul doctor în ştiințe medicale (1949) la Institutul de Stat de Medicină din Chişinău (ISMC), înființat după cel de-al Doilea Război Mondial, în anul 1945, şi unicul doctor din RSS Moldovenească membru corespondent a Academiei de Ştiințe Medicale din URSS.

Această personalitate merită să fie valorificată pentru virtutea de a fi stat la începuturile chirurgiei pediatrice din Moldova – palmaresul ştiințific incluzând peste 250 de lucrări ştiințifice, inclusiv câteva monografii şi brevete de invenție. Sub conducerea Nataliei Gheorghiu au fost elaborate şi susținute peste 30 de teze de doctor şi de doctor habilitat în ştiințe medicale, iar majoritatea chirurgilor-pediatri din Moldova îi sunt discipoli.

În această ordine de idei, având la bază literatura de specialitate[1], documente de arhivă nevalorificate, precum şi surse caracteristice istoriei orale, în studiul de față vom (re)descoperi itinerarul biografic (mai puțin cunoscut) şi activitatea de pionierat în domeniul chirurgiei pediatrice a prof. univ. Natalia Gheorghiu, care literalmente s-a consacrat activității clinice, ştiințifice şi didactice (în anumite intervale de timp fiind prorector pentru activitatea ştiințifică şi didactică a Institutului de Stat de Medicină din Chişinău).

Copilăria în apropierea regiunii Nistrului de Jos. Natalia Gheorghiu s-a născut, la 29 noiembrie 1914, în Basarabia, jud. Tighina, la Man-

[1] Vezi: Victor Gherman, Natalia Gheorghiu. În: *Femei din Moldova. Enciclopedie*, Chişinău, Museum, 2000, p. 120; Ion Ababii, Academicianul Natalia Gheorghiu, femeia legendă. În: *Moldova Suverană*, 30 noiembrie 2004, p. 6; Eva Gudumac, Academician Natalia Gheorghiu (1914–2014) – creatoare de Şcoală chirurgicală şi pioner al chirurgiei pediatrice: [Chirurgia pediatrică la 57 de ani. 100 ani de la naşterea Academicianului Natalia Gheorghiu: materialele Conf. şt.-practice de chirurgie pediatrică], Chişinău, 2014, vol. 20, pp. 1-95; Ion Valer Xenofontov, Zece curiozități despre satul Talmaza, raionul Ştefan-Vodă. În: *Moldova Suverană. Cotidian național independent*, nr. 113 (2054), 12 octombrie 2016, pp. 1-2; Natalia Gheorghiu – medic-legendă al chirurgiei pediatrice din Moldova. În: *Medicus*, nr. 9-10 (925-926), noiembrie–decembrie 2019, p. 10 etc.

zâr, localitate aflată astăzi în componența regiunii Odesa, rn. Tarutino, din cadrul Ucrainei[2].

Era cel de-al doilea copil al Pelaghiei (1885−1962) şi a lui Constantin Gheorghiu (1882−1919)[3]. La cinci ani, tata, învățător al şcolii primare din sat, moare de tif în 1919, la vârsta de 37 de ani. Mama, rămasă văduvă la 34 de ani, de meserie felcer-acuşer a lucrat în aceeaşi localitate şi a ridicat de una singură cei trei copii ai familiei, un băiat şi două fete[4] − Boris (n. 1912), Natalia (n. 1914) şi Tamara (n. 1916). În pofida dificultăților, se pare, că toți trei „au avut o copilărie fericită", fiind „foarte apreciați de părinții lor", dar mai cu seamă Natalia Gheorghiu, care de mică se interesa de specialitatea mamei „vrând de fiecare dată să meargă cu ea la chemările de prin localitate". Deşi meseria nu era din cele mai uşoare, „neavând transport şi trebuind să meargă la distanțe destul de mari" ca să primească naşterile nou-născuților, mama „tot timpul îi spunea, că trebuie să ajute oamenii"[5]. Aceasta o lua cu ea doar atunci când „trebuia să facă injecții", Natalia, în schimb, „o ajuta, mândră, să ducă valiza mică, dar grea (probabil, cu diverse ustensile medicale – *n.a.*), imaginându-şi că este doctoriță"[6].

Mama Nataliei Gheorghiu „foarte econoamă, de felul ei, în toate", „gospodăroasă" şi „bună la suflet", şi-a asumat de una singură educația copiilor. „Din salariul pe care îl avea şi acele 5-10 ouă pe care le primea de la pacienți, le ajungea de mâncare […]. Ea le cosea şi haine din hainele ei. Împletea […]"[7]. În autobiografia sa Natalia Gheorghiu scria că toată educația a fost „din contul mamei"[8].

Din câte se ştie, studiile, Natalia Gheorghiu, le-a început la şcoala primară din sat, care avea doar patru clase. Ulterior, după ce s-au mutat la Tighina, a continuat să învețe la Liceul de fete „Principesa Ileana" din oraş[9], şcoală înființată încă în perioada țaristă (1876). Liceul şi-a obținut numele de „Principesa Ileana" în anul 1923 şi a funcționat cu opt clase

[2] Localitatea a fost redenumită în Lesnoe, iar raionul în perioada sovietică se numea Borodinskoe. *Arhiva Universității de Stat de Medicină şi Farmacie „Nicolae Testimițeanu" din Republica Moldova* (în continuare: AUSMF), F. 2, inv. 4, d. 1987, f. 2.
[3] AUSMF, F. 2, inv. 4, d. 1987, f. 133v.
[4] *Ibidem*, f. 6.
[5] *Interviu realizat de Lidia Prisac cu Eva Gudumac la 28 decembrie 2021. Arhiva Academiei de Ştiințe a Moldovei* (în continuare: AAŞM). F. 71 − Academician Eva Gudumac despre membru corespondent Natalia Gheorghiu, f. 34.
[6] *Ibidem*.
[7] *Ibidem*, f. 41.
[8] AUSMF, F. 2, inv. 4, d. 1987, f. 6.
[9] *Ibidem*, f. 9.

bugetare până în anul 1929, apoi s-a transformat, în conformitate cu noul regulament de funcționare a şcolilor secundare, în liceu simplu cu şapte clase. Printre obiectele care se predau prevalau ştiinţele umanistice[10]. În anul 1933, Natalia Gheorghiu era printre cele 39 de absolvente ale liceului[11] fiindu-i eliberată diploma de absolvire la 5 august a.a.[12].

Din cei trei copii, doar Natalia Gheorghiu a moştenit pe linie maternă predilecția pentru medicină, sora devenind jurnalistă de meserie[13], iar fratele (potrivit autobiografiei) pierzându-se în minele din România[14] înainte de-al Doilea Război Mondial[15].

Studentă la Universitatea din Bucureşti. Din cele patru centre universitare din România întregită − Universitățile din Bucureşti, Cluj, Iaşi şi Cernăuți, Natalia Gheorghiu (la vârsta de 19 ani) a ales să se înscrie la studii la Facultatea de Medicină Generală a Universității din Cluj, frecventând cursurile de Chimie generală, biologică şi medicală; Fiziologie şi Fizică medicală; Anatomia omului, Fizică şi Histologie[16]. În anul II de studii (1935/1936), din motive neclare, Natalia Gheorghiu este transferată la Facultatea de Medicină Generală a Universității din Bucureşti[17].

În general, la Universitatea din Bucureşti, care era cea mai mare din țară, erau concentrați cca 2/3 din numărul total de studenți pe întreaga Românie. Atrăgând mulți tineri din provincie, studențimea din capitală era şi foarte diversificată din punct de vedere etnic. Tinerii cu ascendență neromânească constituiau cca 20% din totalul tineretului studios[18]. Spre exemplu, în perioada 1921–1933, în cadrul facultății de medicină din Bu-

[10] Vezi: Aurelia Cornețchi, File din istoria Liceului de fete „Principesa Ileana" din Tighina. În: *Tyragetia*, Anuarul Muzeului Național de Istorie a Moldovei, nr. IX, 2000, pp. 241-246.
[11] *Ibidem*, p. 244.
[12] AUSMF, F. 2, inv. 4, d. 1987, f. 9.
[13] Sora Nataliei Gheorghiu a lucrat referent la agenția TASS, inclusiv la Editura Ştiința. A avut o fiică. Vezi: *Interviu realizat de Lidia Prisac cu Eva Gudumac..*, f. 40
[14] AUSMF, F. 2, inv. 4, d. 1987, ff. 7-7v.
[15] Deşi în autobiografie Natalia Gheorghiu scria că n-avea rude în România, ea totuşi a păstrat legătura cu fratele ei, care, s-a stabilit la Ploieşti. Potrivit relatărilor Evei Gudumac, acesta „împreună cu soția au venit la Chişinău când încă nu erau deschise hotarele − au venit cu o valiză întreagă de diferire prăjituri, am mâncat din ele şi […] am scris şi rețetele. În comparație cu Natalia Constantinovna, Borea era mai făcut, şi soția lui era mai masivă! I-am văzut de două ori […] era foarte bine îmbrăcat, cu cravată, [şi ea] era foarte bine aranjată, frumos îmbrăcată, am văzut-o chiar într-o ie cu flori, avea coafură, părul scurt tăiat. Fratele ei n-a avut copii […]". Vezi: *Interviu realizat de Lidia Prisac cu Eva Gudumac..*, f. 40.
[16] AUSMF, F. 2, inv. 4, d. 1987, f. 9.
[17] *Ibidem*.
[18] Irina Livezeanu, *Cultură şi naționalism în România Mare (1918−1930*), Bucureşti, Humanitas, 1998, pp. 282-283.

cureşti după naționalități erau 67,9% români, 26,8% evrei şi 5,3% alții[19].

O privire de ansamblu asupra învățământului superior românesc în perioada în care Natalia Gheorghiu devine studentă la Cluj apoi la Bucureşti ne determină să conchidem că aceasta a fost încadrată la studii pe fundalul efectelor crizei economice mondiale, când s-a resimțit o uşoară diminuare a numărului de studenți. Spre exemplu, dacă între anii 1918 şi 1930 numărul tinerilor înscrişi la Universitatea din Bucureşti a crescut de la 6 272 la 22 902, atunci între anii 1921 şi 1933 numărul lor a scăzut de la 18 070 la 15 636. În 1931–1932, la Bucureşti, au fost înscrişi la studii universitare 23 091 de studenți[20].

În linii mari, trebuie să specificăm faptul că numărul de studenți în România perioadei interbelice s-a majorat de peste patru ori[21]. În ceea ce priveşte raportul de gen, numărul studenților era unul disproporțional, chiar dacă, dinamica numărului de studente era, totuşi, una pozitivă. Spre exemplu, dacă numărul studentelor pentru anul de învățământ 1921–1922 era de 3 077 (17,0 % din numărul total de studenți), atunci în 1930–1931 era deja de 8 044 (27,8 %). La Universitatea din Bucureşti, în anul 1930–1931, studentele reprezentau sub o treime din numărul total al persoanelor înscrise[22]. În privința facultăților care se bucurau de o mai mare atenție, tendințele stabilite în perioada antebelică au continuat, cei mai mulți studenți fiind concentrați la Drept. Spre exemplu, în 1928–1929, din 31 154 de studenți, 38% urmau Dreptul, 26% Literele şi Filosofia, 16% Ştiințele, 7% Medicina veterinară, 5% Teologia, 4% Farmacia şi 1% Medicina[23].

De remarcat faptul că sporirea numărului de înscrieri la universități după Primul Război Mondial a depăşit rapid dotările universităților[24]. La Facultatea de Medicină din Iaşi, de exemplu, unde numărul de studenți crescuse de patru ori în 1924, nu s-a mai numit personal didactic şi nu s-a mai înființat niciun laborator. Iarna, lipsa de combustibil făcea uneori necesară suspendarea cursurilor sau ținerea lor în condiții care-i obligau pe studenți să stea cu paltoanele pe ei. Căminele şi cantinele studențeşti

[19] *Ibidem*, p. 282.
[20] *Ibidem*, p. 278-279.
[21] Grigore Georgiu, *Istoria culturii româneşti moderne*, Bucureşti, Comunicare.ro, 2002, pp. 227-228.
[22] Theodora-Eliza Văcărescu, Contexte de gen. Educața femeilor din România între anii 1880 şi 1930. În: *Sfera politicii, număr special „Şcoala sociologică de la Bucureşti. Contexte, tendințe, crize"*, nr. 175/ mai–iunie, 2013, pp. 8-10.
[23] Irina Livezeanu, *op. cit*., p. 279-280.
[24] *Ibidem*. Pentru comparație, între 1914 şi 1930 populația generală a României a crescut peste două ori, iar cea studențească s-a majorat mai bine de patru ori.

erau şi ele prost finanțate şi inadecvate, ca şi bursele pentru tinerii nevoiaşi. Totodată, creşterea rapidă a numărului de studenți înscrişi a dus la supraaglomerare, la un decalaj între cadrele didactice şi studenți (mai ales la facultățile cele mai frecventate), la insuficiența spațiului în sălile de curs şi laboratoare, inclusiv la o rată scăzută de absolvire. Dintre studenții înmatriculați doar 10% finalizau studiile[25]. În pofida tendințelor şi condițiilor mai puțin încurajatoare de obținere a studiilor superioare la universitățile din România, setea de învățătură existentă în Basarabia nu s-a diminuat, ci s-a accentuat mai ales în condițiile în care la Chişinău deschiderea unei universități se lăsa aşteptată[26].

Potrivit relatărilor orale, studiile pe care le-a făcut Natalia Gheorghiu la Bucureşti „erau cu plată", dar datorită susținerii şi insistenței mamei, a „învățat şapte ani", inclusiv „în limba franceză". Din amintirile Evei Gudumac, efortul depus de Natalia Gheorghiu a fost maxim − „foarte mult învăța, se străduia, nu voia să rămână în urmă", procesul nefiind simplu, întrucât „aprecierea basarabenilor nu era la justa valoare, precum meritau"[27]. Dacă e să trecem în revistă valoarea notelor luate la cursurile frecventate în cadrul Facultății de Medicină din Bucureşti putem spune că Natalia Gheorghiu a învățat mediu, notele variind între „6" şi „7"[28]. Adevărul este că învățământul românesc nu ceda cu nimic celui de la Nantes (Franța), fiind unul avansat[29].

Deşi nu obişnuia să rememoreze anumite momente din viața ei, aşa cum ne spune acad. Eva Gudumac, cu referire la perioada cât a fost studentă la Bucureşti, Natalia Gheorghiu spunea că „basarabenii erau subapreciați" fiind tratați „mai prejos decât cei care erau români", chiar dacă „studenți basarabeni la medicină erau puțini, majoritatea fiind evrei"[30]. Cu toate că în rândul studenților, etnicii români reprezentau o proporție mai ridicată decât cea a oricărui grup etnic, totuşi numărul lor nu-l depăşea pe cel al studenților evrei, care alcătuiau grupul etnic cel mai şcolarizat. Cu referire la acest aspect pedagogul Iosif Gabrea nota că din cei 1 256 de studenți la farmacie înscrişi în anul 1928/1929 „din toată țara, numai 26 sunt români, iar 830 de alte naționalități"[31].

În acest mediu al diversității culturale Natalia Gheorghiu face cunoş-

[25] *Ibidem*, p. 280.
[26] *Ibidem*, pp. 274-276.
[27] *Interviu realizat de Lidia Prisac cu Eva Gudumac..*, f. 34.
[28] AUSMF, F. 2, inv. 4, d. 1987, ff. 9-10v.
[29] Vezi: Neagu Djuvara, *Amintiri şi poveşti mai deocheate*, Bucureşti, Humanitas, 2009, pp. 33-60.
[30] *Interviu realizat de Lidia Prisac cu Eva Gudumac..*, f. 41.
[31] Irina Livezeanu, op. cit., p. 281.

tință cu Alexandru I. Osna (n. 1916, or. Bender), viitor neurochirurg[32], cu care la scurt timp, în anul 1936, se căsătoreşte, ambii fiind studenți în acelaşi curs[33]. Conform relatărilor, „când s-a căsătorit cu Saşa", cum obişnuia să-i zică Natalia Gheorghiu soțului, „toți o credeau" şi pe ea evreică, „dar nu era aşa", doar că „aşa s-a creat situația că a întâlnit în cale bărbatul care era evreu, cu care s-a cunoscut la Facultatea de Medicină". Potrivit Evei Gudumac, Natalia Gheorghiu era conştientă de faptul că originea etnică a soțului ar fi fost mai repede un impediment în cariera ei decât viceversa[34].

Faptul că i s-a zis că este „evreică", într-un mediu în care reprezentanții acestui grup etnic prevalau, nu pare să fie aleatoriu. Situația este uşor explicabilă dacă luăm în calcul faptul că doar 0,8% dintre copiii români cuprinşi în şcolile primare şi secundare mergeau mai departe în învățământul superior[35]. Mai mult chiar, „cine înainte mergea să facă studii la Universitatea din Bucureşti, nu se ducea aşa fiecare să învețe, trebuia nu doară să fie deştepți, dar şi să aibă putere [financiară]?"[36].

1940. Revenirea în Basarabia „eliberată" şi evacuarea în Caucaz. Începerea celui de-al Doilea Război Mondial şi mai ales ocuparea Basarabiei a prins-o pe Natalia Gheorghiu încă studentă, dar deja, din aprilie 1938, înrolată ca medic-practicant (subordinator) la unul dintre spitalele clinice din Bucureşti[37]. Cunoaştem din cele câteva file din autobiografia păstrate în dosarul său personal că în august 1940 în urma „eliberării Basarabiei de către URSS", Natalia Gheorghiu revine acasă, probabil, neputând să-şi abandoneze mama „pe care o iubea nespus de mult"[38].

Din august până în octombrie 1940 şi-a continuat activitatea medicală la sectorul de circumscripție din satul Geamăna, apoi a activat, din 17 octombrie 1940 până în 18 iulie 1941[39], ca ordinator (medic curant) la spitalul din localitatea Talmaza, rn. Căuşeni. „Au zis că vor să meargă la Talmaza, aproape de Volontirovca" pentru că aveau o rudă şi considerau că astfel le va fi mai simplu. Întrebați de ce nu s-au aranjat cu lucru

[32] Acesta a susținut teza de doctor în ştiințe medicale în anul 1945 la Minsk. Vezi: AUSMF, F. 2, inv. 4, d. 1987, ff. 8v, 133v.
[33] *Ibidem*, f. 8v.
[34] „Cu el alături ea nu avea să avanseze. Pentru a avansa în carieră ea trebuia să se dezică de această dragoste". *Interviu realizat de Lidia Prisac cu Eva Gudumac..*, f. 43.
[35] Irina Livezeanu, op. cit., p. 281.
[36] *Interviu realizat de Lidia Prisac cu M.D. la 13 octombrie 2021. Arhivă privată.*
[37] AUSMF, F. 2, inv. 4, d. 1987, ff. 7v, 31.
[38] *Interviu realizat de Lidia Prisac cu Eva Gudumac..*, f. 41.
[39] AUSMF, F. 2, inv. 4, d. 1987, f. 32.

în Chişinău? Natalia Gheorghiu răspundea că au vrut să se încadreze „acolo, unde la oameni le este mai greu!”[40].

La Talamaza, Natalia Gheorghiu, a lucrat, până la momentul evacuării, în iulie 1940[41], când, probabil, ca doctor primeşte ordin de mobilizare, fiind repartizată la un spital de rezervă. Despre activitatea profesională a Nataliei Gheorghiu în retragere se cunosc, în general, lucruri foarte puține. Din dosarul personal putem restabili, doar din punct de vedere tehnic, perioada în care aceasta a activat ca medic militar.

În autobiografia sa, Natalia Gheorghiu scria: „în iunie 1941, odată cu retragerea armatei sovietice, m-am evacuat în oraşul Mikoian-Şahar[42], din regiunea autonomă Karaceaevsk[43]”. Acolo, „am lucrat, incipient, în Secția de epidemiologie, apoi medic pe ambulanță. Din aprilie 1942, am fost trimisă în calitate de ordinator la Secția de chirurgie a unui spital în evacuare. În august 1942 am fost evacuați cu tot cu spital din Mikoian-Şahar la Erevan. [În capitala Armeniei] după o muncă, pe termen scurt, în calitate de medic în policlinică, am fost trimisă la lucru într-un spital de evacuare, unde am lucrat până aproape de finalizarea războiului. Din ianuarie 1943 am lucrat ordinator al Secției de chirurgie al spitalului în evacuare, iar din martie 1944 − şefă al cabinetului de Roentgen şi a Secției de chirurgie a aceluiaşi spital. În iulie 1944 împreună cu spitalul am trecut în oraşul Smolensk[44] unde am lucrat până la dizolvarea instituției în legătură cu finalizarea războiului”[45].

Din cele relatate, astfel, putem conchide că în evacuare Natalia Gheorghiu a aplicat competențele sale profesionale pe toate palierele de activitate, de la medic ordinator, medic chirurg, la medic la Urgență, şef

[40] *Interviu realizat de Lidia Prisac cu Eva Gudumac..*, f. 34.
[41] AUSMF, F. 2, inv. 4, d. 1987, f. 2v.
[42] Centrul administrativ al regiunii autonome Karaceaevsk înființat în anul 1926, i s-a oferit statut de oraş în anul 1929. Numele i-a fost dat în cinstea cunoscutului om politic Anastas I. Mikoyan (1895–1978), remarcat, în mod special, în domeniul comercial şi alimentar, care a pus bazele industriei alimentare sovietice. În anul 1943, intrând în componența RSS Gruzine, oraşul a fost redenumit în Kluhori, iar în 1957 − în Karaceaevsk. În timpul războiului urba a fost utilizată ca „spital” din spatele frontului. Vezi: http://karachaevsk.info/o-kgo/karachaevsk (accesat: 03.02.2022).
[43] Regiune autonomă creată în cadrul RSFS Rusă în anul 1926 în partea de nord a Caucazului. În 1943, în urma deportării karaceaevilor în Asia Mijlocie şi Kazahstan, autonomia şi-a încetat existența.
[44] Unul dintre cele mai vechi oraşe (863) amplasat în vestul Federației Ruse. Este cunoscut în istorie ca „oraşul-scut” al Rusiei, servind din cele mai vechi timpuri la protejarea Moscovei, care se află la o distanță de 378 km est de acesta. Vezi: https://www.smoladmin.ru/o-smolenske/obschaya-informaciya/ (accesat: 03.02.2022).
[45] AUSMF, F. 2, inv. 4, d. 1987, f. 6.

de laborator clinic şi şef de cabinet Roentgen. Potrivit relatărilor, Natalia Gheorghiu, căreia îi plăcea chirurgia, a fost formată profesional mai ales de război, fiind medic chirurg militar[46]. Prin urmare, nu este exclus că datorită recunoaşterii competenței, experienței şi eficienței Natalia Gheorghiu a şi avansat în funcție. În timp, Natalia Gheorghiu îşi amintea de perioada experienței de chirurg de război întrucât „practicarea chirurgiei de campanie i-a permis să se familiarizeze cu o serie de probleme de patologie traumatică cu care chirurgii pe timp de pace nu se confruntă decât doar sporadic"[47].

Din amintirile legate de Natalia Gheorghiu, Eva Gudumac relatează faptul că una dintre caracteristicile specifice acesteia era tenacitatea şi rezistența. A fi medic femeie era un fapt neobişnuit pe vremuri, iar Natalia Gheorghiu era şi un medic conştiincios − „unde o trimiteau, acolo se ducea. Ea nu era arogantă sau lipsită de respect față de activitățile care i se solicitau[48]. Acest lucru, evident, nu putea să o facă ne remarcată, profesionalismul Nataliei Gheorghiu dovedindu-se extrem de util în anii care au urmat evacuării.

Din nou la baştină. Activitatea profesională. Revenită la Chişinău în octombrie 1945, Natalia Gheorghiu şi-a reluat activitatea în calitate de secundar clinic la Catedra de chirurgie spitalicească a ISMC începând cu 1 mai 1946. Practic, odată cu revenirea din evacuare, Natalia Gheorghiu îşi continuă vocația în domeniul medicinei şi parcurge întreaga „ierarhie medicală". La scurt timp, întrucât n-a reuşit să susțină teza de licență la Bucureşti, a reluat studiile în medicină susținând examenele de stat la ISMC în anul 1947[49]. Ulterior, hotărăşte să meargă la Moscova pentru a face teza de doctor, pe subiectul amputărilor, la renumitul savant în fiziologie şi patologie Alexei D. Speranski (1887−1961). Ducându-se la el, acesta a văzut-o micuță, plăpândă şi probabil i s-a făcut milă de ea, astfel a hotărât să o accepte! Ia dat să citească o carte pe problema pe care o analiza. După ce a citit o dată cartea, ea s-a dus la el şi i-a zis: *Я ничего не понимаю! Не знаю, что вы мне дали, но я ничего не понимаю!*[50] El i-a zice, atunci: *Деточка, в жизни я тоже ничего не понимал, но я стал работать над собой..., так что работай над собой, и ты поймешь! Ты иди домой и*

[46] *Interviu realizat de Lidia Prisac cu Eva Gudumac..*, f. 41.
[47] AAŞM, F. 71 − Academician Eva Gudumac despre membru corespondent Natalia Gheorghiu, f. 12.
[48] Не пренебрегала (rus.). Vezi: *Interviu realizat de Lidia Prisac cu Eva Gudumac..*, f. 35.
[49] AUSMF, F. 2, inv. 4, d. 1987, f. 17.
[50] *Nu înțeleg nimic! Nu ştiu ce mi-ați dat, dar nu înțeleg nimic (rus.)*!

не думай, что слезы помогут, иди работай![51] Şi ea s-a dus şi a citit a doua oară cartea, a mers din nou la convorbire cu academicianul. La care el i-a spus: *Ну молодец! Умничка, оказывается – можешь перебороть! Маленькая, хитренькая, но очень такая шустренькая!*[52]. El a mai adăugat: *ты комок энергии и очень грамотный профессионал!*[53].

În felul acesta, la 21 aprilie 1949, Natalia Gheorghiu a susținut teza de doctor în ştiinţe medicale cu titlul *Tratamentul chirurgical al bonturilor de amputare a femurului şi gambei*[54], analizând tratamentul ostaşilor răniți în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Această lucrare a fost prima teză de doctor susținută în Moldova, la ISMC.

În acelaşi an, a fost angajată ca asistentă (1949−1951) la Clinica Chirurgicală Spitalicească a ISMC[55], şi conferențiar (1951−1960) la aceeaşi catedră. Credem că ascensiunea pe scara ierarhică nu ar fi fost posibilă fără accederea Nataliei Gheorghiu în rândul membrilor PCUS[56]. Trecând şcoala serală a marxism-leninismului între anii 1949 şi 1951, Natalia Gheorghiu devine membru de partid în noiembrie 1951[57]. Nu excludem nici faptul că această decizie a fost în strânsă legătură şi cu procesul intentat împotriva medicilor din URSS în perioada 1946–1953[58].

Incipient, Natalia Gheorghiu s-a ocupat cu chirurgia generală fiind chirurg pentru adulți. Ulterior, „văzând cum copiii [care erau tratați împreună cu adulții în spitalele din Chişinău], plângeau, şi de ei nu voia nimeni să se apropie şi să-i ajute, a decis să devină chirurg pentru copii”[59]. Astfel, Natalia Gheorghiu a fost trimisă la Moscova pentru a efectua un

---

[51] *Dragă copiliță, în viață eu tot nu înțelegeam nimic, dar am început să lucrez asupra mea.., aşa că lucrează asupra ta şi vei înțelege! Du-te acasă şi să nu crezi că lacrimile te vor ajuta, du-te şi lucrează (rus.)*!

[52] *Bravo! Se pare că ai putut să te depăşeşti! Micuță, isteață, dar foarte isteață (rus.)!*

[53] *Eşti un mănunchi de energie şi un profesionist foarte competent (rus.)*! *Interviu realizat de Lidia Prisac cu Eva Gudumac..*, f. 35.

[54] Н.К. Георгиу, Хирургическое лечение ампутационных культей бедра и голени, Кишинев, 1949.

[55] AUSMF, F. 2, inv. 4, d. 1987, f. 8.

[56] Potrivit relatărilor Evei Gudumac, decizia de a intra în partid a Nataliei Gheorghiu a fost „legat de carieră, pentru că dacă nu mergea nu avansa…”. Vezi: *Interviu realizat de Lidia Prisac cu Eva Gudumac..*, f. 42.

[57] AUSMF, F. 2, inv. 4, d. 1987, ff. 2-3, 19.

[58] Vezi: Ion Valer Xenofontov, Lidia Prisac, Impactul campaniilor ideologice staliniste din Uniunea Sovietică (1946–1953) asupra Institutului de Stat de Medicină din Chişinău. În: *Educația în spiritul valorilor naționale şi universale din perspectiva dialogului pedagogic*: Simpozion ştiinţific internaţional, Ediția a 2-a, 27-28 martie, Chişinău /Coordonatori şi editori: Larisa Noroc, Valentina Ursu. Chişinău, UPS „Ion Creangă” din Chişinău, 2020, pp. 67-76.

[59] *Interviu realizat de Lidia Prisac cu Eva Gudumac..*, f. 41.

stagiu la renumita Clinică pentru copii „N.F. Filatov”[60], la profesorul, chirurg-pediatru Serghei D. Ternovski (1896−1960)[61]. Cei mai mari profesori de acolo o ştiau drept stagiară din Moldova – *она такая шустренькая, везде лезла, всегда хотела быть на операции..., так, мы идем на обход, вдруг, смотрим, она рядом с профессором, а мы остались, потому что мы крупные!*[62].

Datorită perseverenţei, în nici cinci ani după susţinerea tezei de doctor, Natalia Gheorghiu susţine şi teza de doctor habilitat[63] la Academia de Ştiinţe Medicale din Moscova în anul 1954, iar în 1961 obţine titlul de profesor. De remarcat că preocupările ştiinţifice ale Nataliei Gheorghiu cu greu pot fi trecute la un anumit domeniu ştiinţific, afirmându-se în chirurgie, ortopedie, traumatologie, urologie, anesteziologie şi reanimare pediatrică.

Din iniţiativa Nataliei Gheorghiu, în anul 1957, au fost deschise o catedră − *de chirurgie, reanimatologie şi anesteziologie pediatrică* (1957–1986) şi o primă secţie (cu 40 de paturi) de Chirurgie Pediatrică la Spitalul Clinic Republican pentru Copii, care poartă astăzi numele doctorului pediatru Emilian Coţaga (1937−1995). Cu referire la acest aspect Eva Gudumac îşi aminteşte că atunci când şi-a început activitatea, în 1966, „din iniţiativa Nataliei Gheorghiu au fost ridicate la Coţaga două clădiri […]. Doar ea umbla cu documente pe vremea lui Bodiu[64], pentru că nimeni nu se încumeta”[65].

Ulterior, în 1960 a fost fondată Catedra de chirurgie pediatrică şi ortopedie, în funcţia de şef al acesteia fiind desemnată Natalia Gheorghiu. Pentru acele timpuri „în URSS erau 82 de catedre de chirurgie în fruntea cărora erau doar patru femei şefi de catedră – Natalia Gheorghiu (la Chişinău), Prutovîh (la Novosibirsk), Şapkina (la Vladivostok) şi Krasovskaia (la Krasnosibirsk). Mai târziu a apărut a cincea – Prokopova (la Odesa). Cu toate acestea, din cele patru şefi de catedră, doar Natalia Gheorghiu era membru corespondent, nici chiar Şapkina care era de la Vladivostok”[66].

---

[60] Reputat medic pediatru care a activat în perioada ţaristă (1847−1902).
[61] ***Interviu realizat de Lidia Prisac cu Eva Gudumac***.., f. 41.
[62] *Ea era atât de dibace, peste tot avea acces, voia să asiste la toate operaţiile.., odată, făcând vizita bolnavilor, vedem, ea deja era lângă profesor, iar noi am rămas, fiind mai înalţi (rus.)*! *Ibidem*.
[63] Н.К. Георгиу, Экспериментально-морфологический анализ патологического процесса, развивающегося в результате ампутации конечности у собак. Дисс. на соискание учен. степени доктора мед. наук. Автореферат / Акад. мед. наук СССР, Москва, 1953, 23 с.
[64] Ivan Bodiul, prim-secretar al CC al PC al Moldovei (1961–1980).
[65] *Interviu realizat de Lidia Prisac cu Eva Gudumac..*, f. 44.
[66] *Ibidem*, ff. 42-43.

În 1964 Natalia Gheorghiu contribuie la organizarea celei de-a doua secții de Chirurgie pediatrică urgentă în cadrul Spitalului Clinic Republican pentru Copii, iar un an mai târziu − a celei de-a treia secții de profil în Spitalul din Bălți. Tot ea a fondat şi Centrul Național Ştiințifico-Practic de Chirurgie Pediatrică, care în prezent îi poartă numele. Chirurgul Natalia Gheorghiu a activat peste 50 de ani la ISMC atât în calitate de profesor, şef de catedră (1960–1986), cât şi de prorector pentru activitate didactică şi ştiințifică (1963−1969). În anii 1963–1966, 1968–1969, Natalia Gheorghiu a deținut funcția de vicerector al ISMC. Iar în 1971 a devenit membru corespondent al Academiei de Ştiințe Medicale a Uniunii Sovietice, unica reprezentantă din Moldova, fiind fondatoarea Şcolii de chirurgie pediatrică din Moldova[67].

Activitatea didactică. Avansând în diferite funcții şi activând necontenit la masa de operații Natalia Gheorghiu şi-a asumat până la ultima obligațiile care-i reveneau, „a operat activ până la 70 de ani […], unele operații le-a efectuat şi până la 85 de ani”[68]. A condus Catedra de chirurgie pediatrică cu competență şi autoritate până la pensionare în 1986, rămânând să activeze în calitate de profesor al aceleiaşi catedre până în februarie 2001[69].

Prof. univ. Natalia Gheorghiu s-a bucurat de respectul tuturor şi mai ales al studenților, deveniți între timp şi ei profesori recunoscuți[70], pentru felul cum a ştiut să-i susțină şi să-i apropie, şi pentru modelarea parcursului lor profesional. În educarea generațiilor de studenți Natalia Gheorghiu a îmbinat metodologia celor două şcoli: românească şi sovietică. Era convinsă că un chirurg bun trebuie să poată orice, specializarea, practic, nefiind necesară. A impus şi insuflat tuturor un comportament deontologic şi corect, decent, în spiritul respectului şi devotamentului față de bolnav[71].

Acad. Eva Gudumac rememorează faptul că fiind studenți o aşteptau dimineața, la ora 9, la conferința de dimineață. „Câteodată întârzia! Dar, nu începeam fără ea, o aşteptam de la poartă! Dacă venea, ne ridicam toți

[67] Victor Gherman, *op. cit.*, p. 120; Ion Valer Xenofontov, Zece curiozități despre satul Talmaza.., pp. 1-2.
[68] *Interviu realizat de Lidia Prisac cu Eva Gudumac..*, f. 40.
[69] Vezi: Eva Gudumac, Natalia Gheorghiu: istoria lucrului bine făcut (1914−2014). În: *Moldovan Journal of Health Sciences*. Revista de Ştiințe ale Sănătății din Moldova, 2014, nr. 2, p. 95.
[70] Ion Ababii, *Eva Gudumac, 70 de ani*. În: *Curierul Medical*, nr. 2 (320), 2011, p. 76.
[71] AAŞM, F. 71 − Academician Eva Gudumac despre membru corespondent Natalia Gheorghiu, f. 5.

în picioare! Dacă o chemam de acasă – o întâmpinam lângă maşină fără ca ea să ne spună! Ceea ce le lipseşte astăzi totalmente studenţilor […]![72].

Acad. Eva Gudumac crede că Natalia Gheorghiu a fost fericită prin discipolii ei, care au stimat-o şi au apreciat-o! „O ţineam tot timpul la curent cu toate, ca să se simtă necesară […]”[73]. De remarcat că Natalia Gheorghiu a studiat permanent, fiind la curent cu cele mai recente noutăţi chirurgicale[74] iar după retragerea din chirurgia activă a continuat să fie consilierul generaţiilor de doctori, pe care îi aduna la ea acasă, din strada Florilor 12/1 a capitalei[75]. Apreciabil este faptul că discipolii Nataliei Gheorghiu au avut grijă de profesoara lor până în ultimele clipe ale vieţii[76].

Activitatea socială. Pe parcursul mai multor ani, Natalia Gheorghiu, înzestrată cu sentiment civic, dar şi impusă de circumstanţele timpului, s-a implicat activ în viaţa socială. La 12 martie 1950 a fost aleasă în calitate de deputat al Sovietului Suprem al URSS[77]. A devenit membru al Biroului politic al ISMC şi membru al Comitetului orăşenesc Chişinău al Partidului Comunist al Moldovei[78]. În anii 1960 a devenit membru al Prezidiului Comitetului Republican Sindical al Medicilor din RSSM, iar în 1967 − membru Prezidiului Comitetului Femeilor[79].

Pentru activitatea prodigioasă în domeniul socio-politic, Natalia Gheorghiu nu o dată a fost pusă pe Tabla de Onoare a ISMC[80]. Pentru prima dată în RSS Moldovenească, ea a organizat ajutor chirurgical specializat pentru copii[81]. Totodată, pentru deschiderea Centrului Mamei şi Copilului, a organizat subotnice unde luau parte studenţii de la medicină şi colaboratorii spitalului republican de copii[82].

---

[72] *Interviu realizat de Lidia Prisac cu Eva Gudumac..*, f. 40.
[73] *Ibidem*, f. 41.
[74] AAŞM, F. 71 − Academician Eva Gudumac despre membru corespondent Natalia Gheorghiu, f. 8.
[75] Eva Gudumac, *Natalia Gheorghiu: istoria lucrului bine făcut..*, p. 96.
[76] „În toată sâmbăta ne duceam şi-i duceam produse […]. Când veneam de la ţară îi aduceam câte o gâscă, o raţă […]. Pe vremea ceea nu se dădeau bani, dar noi convenisem cu acad. Ion Ababii să i se plătească ca profesor […]. Într-o sâmbătă m-am dus cu soţul meu […] şi i-am dus 250 lei […]. De fiecare dată ne duceam şi-i cumpăram ouă, 90 de exemplu, lămâie de la piaţă […]. Vezi: *Interviu realizat de Lidia Prisac cu Eva Gudumac..*, f. 38.
[77] AUSMF, F. 2, inv. 4, d. 1987, f. 41v.
[78] *Ibidem*, f. 59.
[79] *Ibidem*, f. 74, 88.
[80] AUSMF, F. 2, inv. 4, d. 1987, f. 60.
[81] *Ibidem*, f. 73.
[82] AAŞM, F. 71 − Academician Eva Gudumac despre membru corespondent Natalia Gheorghiu, f. 26.

Natalia Gheorghiu a fost membră a Comitetului republican pentru prietenie cu țările de peste hotare, a Comitetului unional pentru menținerea păcii în lume, a Comitetului de prevenire a războiului nuclear, vice-preşedinte al Comitetului de prietenie URSS − India. Din 1971 a devenit membru titular al Asociației Internaționale a Chirurgilor. Fiind o personalitate notorie, ea a fost inclusă în diferite organizații: Врачи за мир[83]! […]. Până în 1972, ea mergea la toate întrunirile, în toate oraşele […]"[84]. A fost delegată în Franța (1966), Cehoslovacia (1972), India (1974), Japonia (1977), Elveția (1979), Grecia (1981)[85].

Profil de personalitate. În creionarea portretului şi personalității Nataliei Gheorghiu, legenda şi realitatea istorică se întrepătrund. Dacă e să ne oprim privirea câteva clipe asupra fotografiilor în care Natalia Gheorghiu apare în mijlocul colegilor săi, putem observa că era mică de statură, cu calități ale feții, de care puțini ar zice că sunt frumoase. Cu toate acestea, Natalia Gheorghiu „avea ochi albaştri foarte vii, foarte frumoşi! Noi, studenții, şi eu personal, am considerat că era o femeie foarte frumoasă, dar atunci când am făcut bustul ei, ne duceam săptămânal şi tot nu ne convenea […] odată m-am dus la sculptorul acela şi îi zic: нет, она была красивая, у нее были красивые глаза![86] La care el îmi zice: Что вы говорите, у нее лицо было половина мужское, половина женское, а вы хотите, чтобы она еще говорила!"[87]. Cei care au cunoscut-o au văzut-o mai puțin feminină, dar au remarcat calități mult mai importante. „Era o femeie josuță [scundă], de vreun 1,40–1,50 m, cu părul grizonat şi creț […], era subțirică, ca un copil, nu era frumoasă, mai degrabă bărbătie […], dar era iute, iute, iute ca o viespe!"[88]. „Ştia să asculte şi mai ales să ofere sfaturi şi soluții"[89].

Din memoriile obținute şi dosarul personal se conturează chipul unei personalități proeminente, neordinare, care literalmente s-a consacrat în totalitate profesiei. A fost „un diagnostician de mare finețe, care poseda o tehnicitate chirurgicală aparte"[90]. În general, „se zice că un chirurg

[83] Medicii pentru pace *(rus.)*!
[84] *Interviu realizat de Lidia Prisac cu Eva Gudumac..*, f. 42.
[85] AUSMF, F. 2, inv. 4, d. 1987, ff. 130v, 133.
[86] *Nu, ea era frumoasă, ea avea ochii frumoşi (rus.)*!
[87] *Despre ce vorbiți, la ea jumătate de față este de bărbat, jumătate de femeie, iar dvs. vreți ca ea să şi vorbească (rus.)*! *Ibidem*, f. 43.
[88] *Interviu realizat de Lidia Prisac cu M.D. la 13 octombrie 2021. Arhivă privată.*
[89] AAŞM, F. 71 − Academician Eva Gudumac despre membru corespondent Natalia Gheorghiu, f. 5.
[90] Eva Gudumac, *Natalia Gheorghiu: istoria lucrului bine făcut..*, p. 96.

trebuie să aibă mâini de pianist", dar Natalia Gheorghiu „avea mâna mică, degetele scurte, mâinile fiindu-i puternice"[91]. Potrivit mărturiilor, Natalia Gheorghiu „era o femeie cultă, o femeie înțeleaptă, o femeie deşteaptă, dar foarte severă […], tremurau toți în fața ei […], tăia cu cuțitul […], era o femeie dură, o femeie cu caracter […], avea şi lecții, şi operații, de toate, mai rar aşa femei, n-am mai văzut de acest gen […]"[92].

În baza mărturiilor obținute putem spune că Natalia Gheorghiu „a ținut totul în mâini de fier"[93]. Cu toate acestea, întotdeauna a fost deosebit de atentă cu pacienții, în special cei mici, inspirând încredere şi dragoste – *„деточка, какой ты красивенький! Тебе подарили уже игрушечки? Нет еще?! Боже, ну придёт мамочка, ты плачешь что мамы нет рядом? Мама сейчас придёт! Дома у тебя, наверное, есть и братик! Ну вот она, наверное, с братиком! Завтра она будет"*[94].

În corespundere cu învățămintele lui Hipocratus, Natalia Gheorghiu trata nu doar fizicul, ci şi sufletul. În afară de copii, ea arăta o deosebită grijă şi afecțiune pentru maturi, găsind cuvintele necesare în redarea optimismului. De numele ei se leagă episodul amenajării unui loc special pentru cei care veneau din localitățile Moldovei la spital. „Ea a făcut un salon pentru mame unde ele ar fi putut să doarmă şi să se odihnească"[95]. „La etajul 5 era o cămăruță" unde se opreau „oamenii de la țară […], doar nu se duceau la hotel, veneau cu copilul, şi ea le spunea: вот там есть коечки на верху, пойдете и вас напоют чаем. Ну другое может быть нет, а чаёчек будет!"[96]. „Locurile acestea special amenajate [Natalia Gheorghiu] le-a făcut pentru părinții necăjiți, chinuiți, care n-aveau unde să doarmă, unde să se ducă, pentru că n-aveau bani […]. Şi ei se duceau acolo sus, era [tanti] Sterşa, dereticătoarea, şi [Natalia Gheorghiu] îi zicea: Стешенька, отнеси им чаёчек!"[97].

În comunicare cu pacienții, deşi „se simțea mai confortabil să vorbească în limba rusă" Natalia Gheorghiu „vorbea în limba pacientului"[98]. Cei care au cunoscut-o, remarcă faptul că aceasta „vorbea româna foarte

[91] *Interviu realizat de Lidia Prisac cu Eva Gudumac..*, f. 43.
[92] *Interviu realizat de Lidia Prisac cu M.D. la 13 octombrie 2021. Arhivă privată.*
[93] *Interviu realizat de Lidia Prisac cu Eva Gudumac..*, f. 44.
[94] *Copile, cât eşti de frumos! Ți-au dăruit deja jucării? Încă nu?! Nu-i nimic, va veni mămica, plângi pentru că mama nu este alături? Mama imediat va veni, acasă la tine, probabil, este şi un frățior! Iată, ea, probabil este cu frățiorul! Mâine ea va fi (rus.)*! *Ibidem*.
[95] *Interviu realizat de Lidia Prisac cu M.D. la 13 octombrie 2021. Arhivă privată.*
[96] *Iată acolo sus sunt nişte paturi, veți merge şi vi se va oferi ceai! Altceva poate să nu fie, dar un ceai va fi (rus.)*! *Interviu realizat de Lidia Prisac cu Eva Gudumac..*, f. 44.
[97] *Steşenica, du-le nişte ceai (rus.)*! *Ibidem*.
[98] *Ibidem*, f. 38.

frumos şi rusa”[99]. Este limpede de ce prefera rusa, pentru că era limba care domina în mediul public în perioada sovietică[100]. Natalia Gheorghiu „ştia foarte bine franceza[101] […], a predat toată vremea în limba rusă, noi [studenții] vorbeam cu ea tot timpul în limba rusă […], afară de aceasta ea vorbea cu pacienții în limba română […], dacă erau ruşi − în limba rusă, la întrunirile de dimineață, când aveam conferință cu ea, vorbeam în limba română. Dacă ne duceam la convorbire, vorbeam în limba rusă […]. [Natalia Gheorghiu] vorbea mai mult în rusă, dar vorbea şi în română!”[102].

Cunoscută şi respectată în domeniu, Natalia Gheorghiu s-a impus prin disciplină, autoritate şi felul tranşant de a fi, mai puțin obişnuit pentru alții. „Era cea mai văzută femeie […], venea cu studenții la fiecare pat, controla copii, dădea tratament […]. Era foarte stimată şi foarte căutată [de toți]!”[103].

Într-o Caracteristică oferită Nataliei Gheorghiu în anul 1960, Nicolae Testemițanu, director, pe atunci, al ISMC, scria: „Natalia Gheorghiu este modestă, atentă cu bolnavii, îşi adoră specialitatea şi binemeritat se bucură de autoritate din partea contingentului profesoral-didactic şi al studenților ISMC”[104].

Acad. Eva Gudumac îşi aminteşte că atunci când se duceau la „vreo conferință […], profesorii se mai apropiau de noi şi ne făceau complimente […]. Ei o stimau foarte mult, dar ea le spunea totul în față! N-am mai întâlnit în viața mea aşa o persoană […]! Odată, la o conferință, [cineva] a venit în haine sportive şi ea l-a trimis să se schimbe la costum, totuşi era la o conferință şi nu la competiții sportive!”[105].

A fost foarte străduitoare şi a lucrat cu dăruire de sine până la sacrificiu. „Toți cei care au cunoscut-o […] toată vremea spuneau că era foarte stăruitoare, cu stimă față de cei de la care a învățat. Tot timpul spunea: Спасибо![106] şi niciodată nu-şi etala superioritatea!”. „În situații

[99] *Interviu realizat de Lidia Prisac cu M.D. la 13 octombrie 2021. Arhivă privată.*
[100] Vezi: Lidia Prisac, Sub ocrotirea „fratelui mai mare” sau despre „naționalitățile conlocuitoare” din R(A)SS Moldovenească. În: Liliana Corobca (coord.), *Panorama comunismului în Moldova sovietică. Context, surse, interpretări*, Iaşi, 2019, Polirom, p. 429-432.
[101] Potrivit datelor de arhivă, în fişa personală la rubrica limbile vorbite, Natalia Gheorghiu a indicat: rusa, moldoveneasca, româna, franceza (liber), germana (cu dicționar). Vezi: *AUSMF*, F. 2, I. 4, D. 1987, f. 4.
[102] *Interviu realizat de Lidia Prisac cu Eva Gudumac..*, f. 38.
[103] *Interviu realizat de Lidia Prisac cu M.D. la 13 octombrie 2021. Arhivă privată.*
[104] AUSMF, F. 2, inv. 4, d. 1987, f. 60.
[105] *Interviu realizat de Lidia Prisac cu Eva Gudumac..*, f. 39.
[106] *Mulțumesc (rus.)*!

speciale venea [la spital] în cămaşă de noapte, îşi lua doar paltonul, la 1-2 noaptea”[107]. Potrivit mărturiilor academicianului Ion Ababii, în timpul cutremurului din 4 martie 1977, Natalia Gheorghiu a venit tot o fugă la spital în cămaşă de noapte, interesându-se de situația spitalului şi dacă erau necesare îngrijiri medicale speciale[108].

Spre finele vieții, după ce în 1995 a fost adoptată Legea Ocrotirii Sănătății, care a prevăzut asistența medicală de stat, prin asigurări şi privată, Natalia Gheorghiu era dezamăgită de prestanța medicinei − мне обидно за медицину, потому что была бесплатная а стала платной […]![109].

Despre Natalia Gheorghiu se vorbeşte că era omul negării celor trei de „k” − без коньяка, без конверта, без конфет[110]. „Nu țin minte flori la ea în birou […]. Odată cineva i-a lăsat pe masă 40 de ruble şi ea mă cheamă: *Евочька, иди сюда, мне тут что-то оставили!*[111] Atunci nu prea lăsau bani. Am deschis plicul şi acolo erau 40 de ruble. Ea zice: *знаешь что, иди к старшей сестре, отдай ей эти деньги, пусть она купит сладости детям!*[112].

În viața de zi cu zi Natalia Gheorghiu a fost o gospodină desăvârşită, foarte curată şi cu mâncarea nelipsită din casă. „Nu ştiu să mă fi dus la ea şi să nu fi avut mâncare! Pe plită era toată vremea, ori pilaf, ori pârjoale! Toată vremea avea mâncare! De fiecare dată când ne duceam, ne spunea: *вот, сейчас у меня шкварочьки, сейчас мамалыгу сварим!*”[113]. Câteodată, „ea mă suna şi-mi spunea: *девочька я испекла пирог, сейчас я его тебе привезу!*[114]. Pe lângă faptul că îi plăcea să gătească, făcând diferite feluri de mâncare, mai ales de Anul Nou, Natalia Gheorghiu cosea şi împletea, aşa cum o învățase mama ei. Când venea de peste hotare le aducea celor mai apropiați diferite bibelouri sau bijutierii, deşi singură nu le purta, cum nu purta nici tocuri. „Trăia foarte modest. N-a avut şofer, n-a avut femei care să-i facă curat, n-a umblat cu bijuterii, n-a avut aur, nici argint […]”[115].

---

[107] *Ibidem*, f. 38.
[108] Mărturia academicianului Ion Ababii (martie 2019).
[109] Îmi pare rău pentru medicină, pentru că a fost gratis, dar a devenit cu plată (rus.)! *Interviu realizat de Lidia Prisac cu Eva Gudumac..*, f. 37.
[110] *Fără coniac, fără plic, fără ciocolate (rus.)*!
[111] *Evocica, vin-o în coace, mie aici ceva mi-au lăsat (rus.)*!
[112] Ştii ce, mergi la sora superioară şi dă-i banii aceştia, să cumpere dulciuri la copii (rus.)! *Ibidem*, f. 44.
[113] *Iată, am nişte jumări şi imediat vom face o mămăligă (rus.)*!
[114] *Fetiț-o, eu am copt chec, imediat ți-l voi aduce (rus.)*! *Ibidem*, f. 37.
[115] *Ibidem*, f. 44.

Se îmbrăca modest, nu era pretențioasă, „era foarte îngrijită […], coafura era toată vremea la locul ei. Dacă se apropria cineva să o sărute, nu-i plăcea. Natalia Gheorghiu nu apropia bărbații […], deşi mai bine se împăca cu aceştia decât cu femeile [pe care nu le vedea sincere]. Noi observam doar relațiile profesionale. Niciodată n-a vorbit de rău despre soțul ei”[116].

Natalia Gheorghiu era un fumător înrăit. Fuma țigările de marca Belomor-Kanal, care se bucurau de cea mai mare popularitate în Uniunea Sovietică, întrucât se produceau în masă şi erau cele mai accesibile ca preț. Acad. Eva Gudumac îşi aminteşte că la una din conferințele organizate la Rostov, în camera de hotel, Natalia Gheorghiu „Doamne, ce mai fuma! Stăteam lângă ea şi n-o vedeam, trebuia să dau din mână […]![117]. Faptul că Natalia Gheorghiu fuma mult se explică prin greutățile şi lipsurile (despre care ea n-a vorbit niciodată) de care a avut parte în timpul războiului şi după, intuim aici urmările foametei organizate în RSSM. Totodată, fumatul se datora şi mediului bărbătesc în care s-a format, precum şi stresului profesional.

Pasiunea cea mare a Nataliei Gheorghiu erau automobilele. A fost un şofer înveterat, care a condus maşini de mărcile Pobeda[118], Volga[119] şi Tavria[120]. Nu conducea după regulile de circulație rutieră, mergea la roşu, dar nimeni nu se încumeta să o oprească, mai mult chiar, agenții de circulație rutieră îi dădeau onorul. Fiind mică de de statură, practic, nu era vizibilă după volan.

---

[116] *Ibidem*, f. 43.

[117] *Ibidem*, f. 39.

[118] Primul automobil sovietic din clasa premium, fabricarea căruia a fost demarată începând cu iarna lui 1943. Apariția acestei maşini a fost privită ca o adevărată victorie a inginerilor sovietici, devenind simbolul vieții paşnice a milioane de cetățeni din cadrul URSS. Primele autoturisme de acest fel au coborât de pe banda de asamblare a Fabricii de automobile din Gorki (GAZ) pe 28 iunie 1946. Aspectul automobilului se datorează celor doi constructori: Iurii Sorocikin şi Veniamin Samoilov, care în 1949 au fost distinşi cu premiul Stalin. Din 1946 până la modernizarea din 1955 au fost produse în jur de 160 mii de automobile.

[119] Automobil sovietic proiectat în anul 1951 de inginerul-şef al uzinei de automobile Molotov (ZIM), Andrei A. Lipgart, care, înainte de război, a efectuat un stagiu de pregătire la uzinele Ford (SUA). Cerbul, care desemna simbolul oraşului Gorki şi a ZIM-ului, devine mascota automobilului fiind amplasat pe capotă. Cerbii de pe primele prototipuri arătau foarte natural, la producția de serie au fost însă folosite reprezentări mai simbolice. Pe maşinile de taximetrie, în locul figurinei erau utilizate mascote în formă de picătură. Din noiembrie 1956 până în iulie 1970 au fost produse peste 600 mii de asemenea automobile. Acest tip de automobil s-a aflat în permanentă modernizare, suferind peste 60 de modificări.

[120] Automobil sovietic ucrainean produs la Uzina de automobile din Zaporojie. A dost produs în serie din 1987 până în 2007.

Discipolii rememorează faptul că au văzut-o pe Natalia Gheorghiu chiar de la început „pe o Pobeda verde […], singură la volan, nici nu se vedea! A învăţat să meargă în Chişinău […]. Schimba singură roata la maşină, a avut mai târziu un şofer care, pur şi simplu, îi îngrijea maşina, dar nu mergea la volan […]. Mergea şi la roşu […], pe Ştefan cel Mare, la str. Armenească era un agent de circulaţie, căruia îi dădea onor, şi el, la fel, îi dădea onor. Noi îi ziceam: Наталия Константиновна – красное![121]. La care ea ne răspundea: А че вы мне так поздно сказали?! Все, проехала![122].

Despre Natalia Gheorghiu se spune că atunci „când veneau la ea profesorii de peste hotare […], academicieni de la Moscova, de la Leningrad, de la Kiev, de la Minsk, se opreau la ea, pe str. Puşkin, unde la etajul I avea apartament cu trei odăi şi garaj în preajmă […], ea îi ducea la aeroport. Ştiţi câţi încăpeau în Volgă – 7-8?! Pentru că nu era transport atunci! Era o doamnă care îţi părea simplă, dar în acelaşi timp era foarte principială!”[123].

Situaţia familială. Deşi cam tot ce s-a scris despre Natalia Gheorghiu se referă mai mult la activitatea ei profesională, în cele ce urmează vom aborda biografia privată a acestea, despre care se cunosc, în general, lucruri puţine.

Unindu-şi destinele în anul 1936, căsătoria Nataliei Gheorghiu cu Alexandru Osna n-a fost de lungă durată[124]. Chiar dacă acesta a preferat o altă femeie[125], se pare că cei doi au păstrat o relaţie de prietenie. „După ce a plecat la Novokuzneţk[126] [cu noua soţie], Osna venea deseori la Chişinău […]. În toţi anii, câţi au fost, [el obişnuia] să se odihnească în [ţările baltice], la Iurmala, şi [când pleca acolo] trecea prin Chişinău şi se întâlnea cu Natalia Constantinovna”[127]. După despărţire Natalia Gheorghiu „n-a [mai] fost căsătorită[128], n-a avut amant, s-a consacrat discipolilor, [munca] a fost viaţa ei”[129]!

---

[121] *Roşu (rus.)*!

[122] *De ce mi-aţi spus atât de târziu? Gata, am trecut (rus.)*! *Interviu realizat de Lidia Prisac cu Eva Gudumac..*, f. 38.

[123] *Ibidem*.

[124] *Ibidem*, f. 35.

[125] „Într-o dimineaţă a [venit] Osna, la apartamentul [ei] şi i-a zis: Наташа, садись! […] Я хочу преподнести тебе неприятную новость! Ei vorbeau în ruseşte chiar dacă au terminat la Bucureşti. Я тебя оставляю, я женюсь на твоей подруге! […]”. *Ibidem*.

[126] Oraş din regiunea Kemerovo, unul din cele mai mari centre de metalurgie şi extracţie a cărbunelui din Federaţia Rusă. Este localizat în sudul Siberiei Occidentale, pe ambele maluri ale râului Tomi.

[127] *Interviu realizat de Lidia Prisac cu Eva Gudumac..*, f. 35.

[128] Din relatările Evei Gudumac, Alexandru Osna ar fi decedat la Chişinău, mergând la Iurmala, la întoarcere „a sunat-o pe Natalia Gheorghiu şi i-a spus că va trece prin Moldova. Venind i s-a făcut rău, a stat la LEGISANUPR, pare-se că era vacanţa de vară”. *Ibidem*, f. 40.

[129] *Ibidem*, f. 36.

Copii Natalia Gheorghiu n-a avut, dar „dorindu-şi-i foarte mult a înfiat doi băieți", diferența de vârstă dintre care era de 10 ani. Primul băiat, Iurii Alexandrovici, născut în iunie 1944[130], a fost înfiat de mic, atunci când încă Natalia Gheorghiu mai era împreună cu soțul şi „au decis amândoi" în favoarea adopției. După ce Alexandru Osna a plecat la Novokuznețk, Natalia Gheorghiu l-a înfiat şi pe al doilea băiat, Vasilii Alexandrovici, născut în anul 1954[131], care era de trei ani. Ambilor copii Natalia Gheorghiu le-a dat numele ei de familie[132].

„La început ea a trăit cu băieții şi cu mama ei" pe str. Puşkin la primul etaj, într-un apartament de trei odăi[133], pe urmă a rămas doar ea cu băieții[134]. Peste un timp, Iura a plecat la Novokuznețk, la tatăl adoptiv, unde a terminat Institutul de Medicină şi s-a şi însurat[135]. Ulterior, împreună cu soția cu care nu aveau copii, a revenit la Chişinău, unde Natalia Gheorghiu ia ajutat să obțină un apartament cu două odăi, la Alba Iulia. Tot ea l-a ajutat să ajungă la Sankt-Peterburg pentru a deveni chirurg pediatru, cu studii de internatură finalizate la profesorul G.A. Bairov (1922−1999). La Chişinău lucra medic la Spitalul de Salvare[136].

Cel de-al doilea băiat, Vasilii, a făcut studii prin corespondență la Institutul Agricol[137] şi mergând la Moscova a întâlnit fiica unui avocat cu care s-a căsătorit şi au făcut trei copii, primul fiind Aurelcic, la care Natalia Gheorghiu ținea foarte mult. Revenind, a schimbat apartamentul cu o odaie de la Moscova, pe unul cu două odăi pe str. Florilor, la Chişinău. Mai apoi Natalia Gheorghiu le-a cedat apartamentul ei trecând în cel de pe str. Florilor, unde a şi încetat din viață[138].

Dacă este să rezumăm relația Nataliei Gheorghiu cu cei doi fii adoptivi, potrivit relatărilor acad. Eva Gudumac, putem spune că acesteia nu i s-a oferit respectul, recunoştința şi dragostea din partea unor copii crescuți de mici. Mai mult chiar, atitudinea lor față de Natalia Gheorghiu „era frumoasă în funcție de susținerea materială şi financiară"[139].

---

[130] AUSMF, F. 2, inv. 4, d. 1987, f. 5v.
[131] *Ibidem*.
[132] *Interviu realizat de Lidia Prisac cu Eva Gudumac..*, f. 35.
[133] Din str. Puşkin, Natalia Gheorghiu s-a mutat într-un apartament cu trei odăi (etajul IV), la Râşcanovca (Alioşina). *Ibidem*, f. 36.
[134] În 1962 mama Nataliei Gheorghiu a decedat în vârstă de 77 de ani. AUSMF, F. 2, inv. 4, d. 1987, f. 133v.
[135] *Interviu realizat de Lidia Prisac cu Eva Gudumac..*, f. 36.
[136] *Ibidem*.
[137] AUSMF, F. 2, inv. 4, d. 1987, f. 133v.
[138] *Interviu realizat de Lidia Prisac cu Eva Gudumac..*, f. 36.
[139] *Ibidem*.

Prietenii. Nu cunoaştem dacă Natalia Gheorghiu avea mulți sau puțini prieteni, este cert însă faptul că avea o prietenie valoroasă cu ilustra interpretă de muzică populară Tamara Ciobanu (1914–1990)[140]. Se pare că prietenia dintre acestea s-a înfiripat în contextul activității socio-culturale care presupunea diverse inițiative publice. Chiar Natalia Gheorghiu într-un interviu mărturisea că a făcut cunoştință cu Tamara Ciobanu în anul 1950, la Sesiunea Sovietului Suprem al URSS, când ambele au fost alese deputate – „deşi Tamara Ciobanu a fost soră medicală, ei dintotdeauna i-a plăcut să cânte"[141]. Născute în acelaşi an, probabil, prietenia dintre cele două, Natalia Gheorghiu şi Tamara Ciobanu, a însemnat pentru fiecare dintre ele regăsirea unui al doilea sine (*alter ego*), le-a îndoit bucuriile şi le-a înjumătățit necazurile, întru-cât ambele au fost neîmplinite în viața personală. Un cântec de-a Tamarei Ciobanu în care, posibil, se regăsea Natalia Gheorghiu este *Auzit-am din bătrâni*[142].

Cu referire la prietenia de o viață a Nataliei Gheorghiu cu Tamara Ciobanu, acad. Eva Gudumac relatează: „când venea de la diferite întruniri, concerte [din afara republicii], Natalia Gheorghiu deseori se ducea la gara centrală să o întâlnească cu maşina". Fiind la început, „Natalia Gheorghiu ştia să meargă la volan doar înainte, fără să ştie să dea în urmă. Mergând să o întâlnească pe Tamara Ciobanu, Natalia Gheorghiu mergea cu maşina pe cerc, în jurul clumbei. Atunci, de ea se apropia un agent al ordinii publice şi o întreaba: de ce mergeți în jur? La care ea, la fel, îl întreba: а что, я не имею право так ходить?![…]"[143].

După decesul Tamarei Ciobanu, Natalia Gheorghiu a suferit foarte mult de pierderea bunei sale prietene pe care „o stima şi o aprecia mult"[144].

---

[140] Celebră interpretă de muzică populară care s-a afirmat în Moldova perioadei sovietice. S-a născut la 22 noiembrie 1914 în s. Berezlogi, jud. Orhei. Şi-a început studiile la Liceul de Fete „Principesa Dadiani" din Chişinău, pe care l-a absolvit în anul 1932. În perioada 1936–1938 a învățat la Şcoala de Felceri. Ulterior, între 1938 şi 1940 a studiat muzica la Conservatorul „Unirea", creat la Chişinău. Cariera artistică a început-o în anii 1942–1944 ca solistă a Radiodifuziunii. Între 1944 şi 1946 a urmat Conservatorul de Stat din Moldova în clasa profesorului L. Babici. Pe scena teatrală a debutat la Chişinău în anul 1946. A fost solistă a Orchestrei de muzică popular „Flueraş" realizând numeroase turnee artistice internaționale. A colaborat cu Serghei Lunchevici, Dumitru Fedov, Gheorghe Eşanu, Valeriu Poleacov ş.a. Din 1973 până în 1985, în calitate de profesoară de canto a educat o serie de cântăreți printre care se înscrie şi Nadejda Cepraga.

[141] Vezi: Тамара Чебан, Валентина Савицкая: «Сестры», min. 11. Disponibil la: https://www.youtube.com/watch?v=4pa5LbKpsdM (accesat: 08.02.2022); Тамара Чебан, Валентина Савицкая, min. 6.33. Disponibil la: https://www.youtube.com/watch?v=ve-M6pNZyRI (accesat: 08.02.2022).

[142] *Auzit-am din batrini*, de Tamara Ciobanu. Disponibil la: https://www.youtube.com/watch?v=sjl7Nckn8Mg (accesat: 08.02.2022).

[143] *Interviu realizat de Lidia Prisac cu Eva Gudumac..*, f. 38.

[144] *Ibidem*, f. 39.

Ultimele zile. Natalia Gheorghiu a decedat la 4 februarie 2001, la vârsta de 86 de ani… Cu două luni înainte a făcut nişte investigaţii la Spitalul Oncologic – „nu i-au găsit nimic, dar peste vreo două săptămâni i-am palpat burta şi am depistat că este o tumoare! Ea a ştiut ce este, m-a întrebat ce am găsit? *Ничего Наталья Константиновна, все в порядке*[145]! […] Profesorul C. Ţâbârnă, mi-a zis că are cancer la stomac […]"[146].

Cu câteva zile înainte de deces a făcut hemoragie, de asta a fost găsită în casă într-o baltă de sânge. Se simţea deja rău, avea dureri! Îmi zicea: *Евочька, почему ты всем помогаеш, но только не мне*[147]! Nu aveam leacuri […], i-am făcut injecţii, dar era puţin pentru ea […]. La 4 dimineaţa m-a sunat o doctoriţă [rămasă de veghe] şi mi-a zis că [situaţia Nataliei Gheorghiu s-a înrăutăţit].

„Cu o săptămână înainte de a muri, m-am dus la ea sâmbăta, mama copsese plăcinte, i-am dus răcituri, era după sărbători! Şi ea mi-a zis: *знаешь, Евочька, в жизни я никогда тебя не хвалила, ты работала, но я не хвалила! Я хочу тебе сказать, что у меня не было дочек, но ты итог моей жизни!*[148].

Recunoaşterea muncii şi a meritelor în domeniul medicinei. Pentru activitatea prodigioasă în domeniu, Nataliei Gheorghiu i-au fost conferite titlurile de „Medic Emerit al RSS Moldovenească", „Om Emerit în ştiinţă al RSS Moldovenească", „Cetăţean de onoare al oraşului Chişinău". A fost decorată cu ordinele „Drapelul Roşu de Muncă", „Prietenia Popoarelor", „Ordinul Republicii", „Medalia Comitetului Internaţional pentru Apărarea Păcii" şi alte distincţii.

Între timp, la Universitatea de Stat de Medicină şi Farmacie „Nicolae Testemiţanu", la 21 noiembrie 2019 Catedrei de Chirurgie, ortopedie şi anesteziologie pediatrică i s-a dat numele Nataliei Gheorghiu[149]. Centrul Naţional Ştiinţifico-Practic de Chirurgie Pediatrică, a cărui fondatoare este, poartă numele Nataliei Gheorghiu. La fel, o stradă din sectorul Centru şi un liceu din capitală îi poartă numele, iar la 18 noiembrie 2004 a fost creată Asociaţia Chirurgilor Pediatri „Academician Natalia Gheorghiu".

---

[145] *Nimic, Natalia Constantinovna, totul este în regulă (rus.)!*
[146] *Ibidem*, f. 37.
[147] *Evocica, îi ajuţi pe toţi, numai nu pe mine (rus.)?*
[148] Ştii, Evocica, în viaţa mea nu te-am lăudat niciodată, ai muncit, dar nu te-am lăudat! Vreau să-ţi spun că nu am avut fete, dar tu eşti rezultatul vieţii mele (rus.)! Interviu realizat de Lidia Prisac cu Eva Gudumac.., f. 39.
[149] *Natalia Gheorghiu − medic „legendă" a chirurgiei pediatrice din Republica Moldova.* Disponibil la: https://usmf.md/ru/node/24941 (accesat: 06.02.2022).

La marcarea celor 90 de ani de la naştere, în 2004, „Poşta Moldovei" a emis timbrul cu imaginea Nataliei Gheorghiu. La 9 octombrie 2015, când a fost inaugurată Aleea savanților şi medicilor iluştri, eveniment legat de marcarea celei de-a 70-a aniversări a USMF „Nicolae Testemițanu", printre cele 34 de busturi, a fost dezvelit şi monumentul Nataliei Gheorghiu[150] realizat de Veaceslav Jiglițchi[151]. La 29 octombrie 2014, la USMF „Nicolae Testemițanu", Institutul Mamei şi Copilului şi la Asociația Chirurgilor Pediatri „Academician Natalia Gheorghiu", a fost organizată conferința ştiințifico-practică în domeniul chirurgiei pediatrice, dedicată omagierii savantului Natalia Gheorghiu − promotorul chirurgiei pediatrice, la care au participat specialişti din Republica Moldova şi din România[152]. La aceeaşi dată, dar deja în 2021, în format online, Academia de Ştiințe a Moldovei a găzduit Conferința ştiințifico-practică cu participare internațională „Zilele Academicianului Natalia Gheorghiu" cu genericul „Actualități în chirurgia pediatrică", la care au participat personalități notorii din Republica Moldova, România, Federația Rusă, precum şi instructori din Olanda [153].

Concluzii. Din cele relatate cu referire la viața şi activitatea reputatului chirurg Natalia Gheorghiu putem spune că, practic, nimic nu prevestea, la prima vedere, ca aceasta să devină una dintre figurile marcante ale medicinei din Moldova. Profesorul Natalia Gheorghiu s-a născut şi a trăit sub patru regimuri – țarist, românesc-interbelic, sovietic şi al independenței Republicii Moldova. A devenit celebră în medicină, atribuindu-i-se calificativul de „legendă", datorită muncii, perseverenței şi tenacității, făcând istorie într-un domeniul de pionierat pe care la profesat. A lăsat discipolilor o continuitate a valorilor şi tradițiilor într-o sferă vastă de activitate.

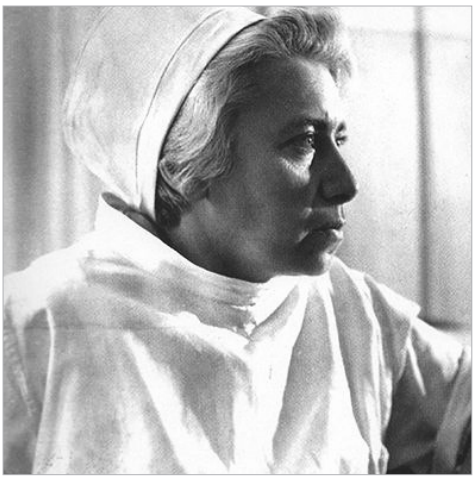
[150] Bustul a costat în total 200 000 de lei şi se datorează insistenței acad. Evei Gudumac care a găsit finanțare. Tot din inițiativa Evei Gudumac a fost ridicat şi monumentul de la mormântul Nataliei Gheorghiu de la Cimitirul Central. Monumentul a costat în total 42 000 de lei. *Interviu realizat de Lidia Prisac cu Eva Gudumac ..*, f. 36.

[151] Aleea savanților şi medicilor iluştri. În: *Medicus*, nr. 7-8 (884-885), 2015, pp. 7-10.

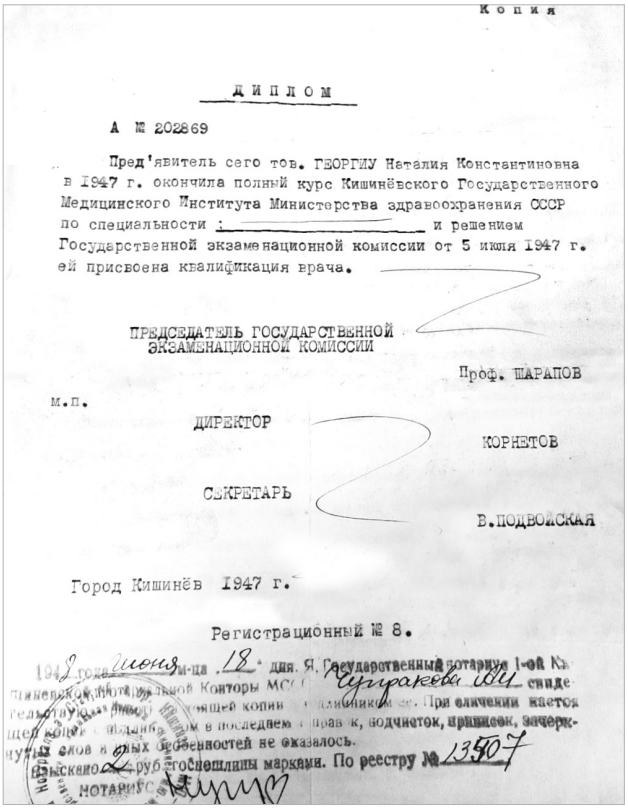
[152] *Omagiul Nataliei Gheorghiu − Prima medicinei autohtone*. Disponibil la: https://usmf.md/ro/noutati/omagiu-nataliei-gheorghiu-prima-medicinei-autohtone (accesat: 06.02.2022).

[153] Eugenia Tofan, *Zilele academicianului Natalia Gheorghiu au demarat prin organizarea Conferinței ştiințifice „Actualități în chirurgia pediatrică", găzduită de AŞM*. Disponibil la: https://www.asm.md/zilele-academicianului-natalia-gheorghiu-au-demarat-prin-organizarea-conferintei-stiintifice (accesat: 06.02.2022).

ANEXE

Natalia Gheorghiu (1914–2001)

Копия

ДИПЛОМ

А № 202869

Пред'явитель сего тов. ГЕОРГИУ Наталия Константиновна в 1947 г. окончила полный курс Кишинёвского Государственного Медицинского Института Министерства здравоохранения СССР по специальности _____ и решением Государственной экзаменационной комиссии от 5 июля 1947 г. ей присвоена квалификация врача.

ПРЕДСЕДАТЕЛЬ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ЭКЗАМЕНАЦИОННОЙ КОМИССИИ

Проф. ШАРАПОВ

м.п.

ДИРЕКТОР

КОРНЕТОВ

СЕКРЕТАРЬ

В.ПОДВОЙСКАЯ

Город Кишинёв 1947 г.

Регистрационный № 8.

Diploma de absolvire a Institutului de Stat de Medicină din Chişinău.
Sursa: *Arhiva AUSMF „Nicolae Testemițanu”*, F. 2, I. 4, D. 1987, f. 11

În sala de operații. Sursa: *Arhiva fotografică a AUSMF „Nicolae Testemițanu"*

Natalia Gheorghiu implicată în activitatea didactică.
Sursa: *Arhiva fotografică a AUSMF „Nicolae Testemițanu"*

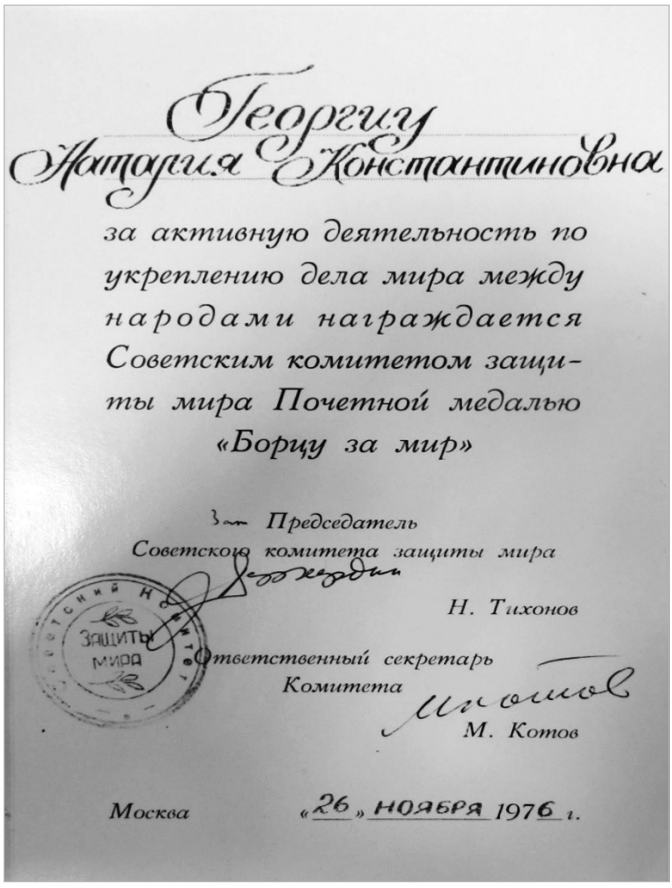
Împreună cu Tamara Ciobanu la una din şedinţele dedicate vieţii sociale.
Sursa: *Arhiva fotografică a AUSMF „Nicolae Testemițanu"*

După o întrunire de lucru într-un colectiv feminin.
Sursa: *Arhiva fotografică a AUSMF „Nicolae Testemițanu"*

Împreună cu membrii Colegiului de redacție al revistei *Păzirea sănătății*, fondator al căreia a fost Nicolae Testemițanu. Sursa: *Arhiva Ştiințifică Centrală a Academiei de Ştiințe a Moldovei*, Fondul fotografic

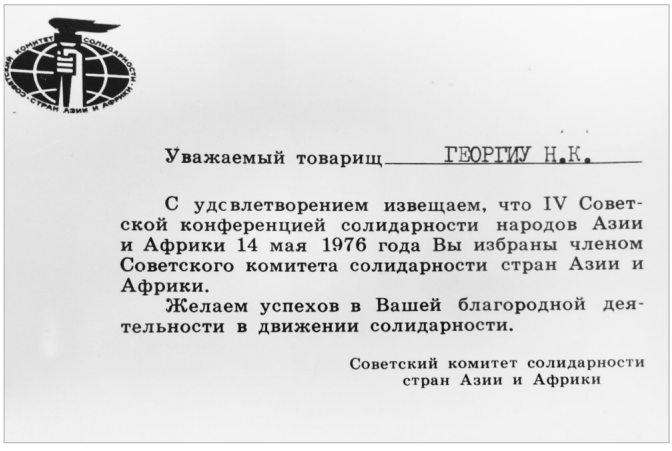
Георгиу
Наталия Константиновна
за активную деятельность по
укреплению дела мира между
народами награждается
Советским комитетом защи-
ты мира Почетной медалью
«Борцу за мир»

Председатель
Советского комитета защиты мира
Н. Тихонов

Ответственный секретарь
Комитета
М. Котов

Москва «26» НОЯБРЯ 1976 г.

Dovada Conferirii Medaliei onorifice de „Luptător pentru pace”
Sursa: *Arhiva AUSMF „Nicolae Testemiţanu”*, F. 2, I. 4, D. 1987

Уважаемый товарищ ГЕОРГИУ Н.К.

С удовлетворением извещаем, что IV Советской конференцией солидарности народов Азии и Африки 14 мая 1976 года Вы избраны членом Советского комитета солидарности стран Азии и Африки.

Желаем успехов в Вашей благородной деятельности в движении солидарности.

Советский комитет солидарности
стран Азии и Африки

Membră a Comitetului sovietic de solidaritate cu ţările Asiei şi Africii
Sursa: *Arhiva AUSMF „Nicolae Testemiţanu”*, F. 2, I. 4, D. 1987

History of women's medicine: university professor Natalia Gheorghiu (1914–2001)

There are destinies that (without being fully known) allow us to become familiar with the development of a certain field. In this sense, we mention Natalia Gheorghiu, with studies in the field of medicine obtained at the University of Bucharest, who was the first doctor in medical sciences (1949) at the State Institute of Medicine in Chisinau, founded after the Second World War, in 1945, and the only doctor from the Moldovan SSR corresponding member of the USSR Medical Sciences Academy. This personality deserves to be praised for the merit of having been at the beginning of pediatric surgery in Moldova – the scientific record including over 250 scientific papers, several monographs and patents. Under the leadership of Natalia Gheorghiu, were elaborated and defended more than 30 theses of doctor and doctor habilitat in medical sciences, and most of the pediatric surgeons in Moldova are her disciples. In this order, based on unvalued archive documents and sources characteristic of oral history, in the present study we aimed to (re)discover the biographical itinerary (less known) and the pioneering activity in the field of pediatric surgery of prof. univ. Natalia Gheorghiu, who literally devoted herself to clinical, scientific and didactic activity (in certain intervals she was vice-rector for the scientific and didactic activity of the State Institute of Medicine in Chisinau).

Key-words: *history, female medicine, biographical itinerary, prof. univ. Natalia Gheorghiu, Moldova.*

Lidia PRISAC,
doctor în istorie, cercetător științific coordonator
Centrul de studii interdisciplinare „Silviu Dragomir"
Universitatea de Stat din Moldova
e-mail: lidiaprisac@yahoo.com